

ŽIDIA, POHANIA A KATECHUMENÁT

441/2016

www.inky.sk

17. 4. 2016

prvá skúsenosť prvej Cirkvi – čo pohanom chýbalo? – objav katechumenátu – čo nám chýba dnes? – riešenie?

Keď sledujeme prvotnú Cirkev v Skutkoch apoštolov a v listoch, vidíme v nej dve skupiny kresťanov. Prví sú židokresťania. Tvoria jadro Jeruzalemského biskupstva na čele s Jakubom. Na Židov sa obracia aj Pavol ako na prvých všade tam, kam prišiel. Robí to hlavne preto, že im ako prvým náleží počuť zvesť o Spasiteľovi a prijať Krista, pretože Jeho príchod Vyvolený ako národ cez stáročia pripravovali. A potom sú tam pohanokresťania, kresťania z pohanstva, nazývaní všeobecne aj „gréci“¹. A časom sa začínajú medzi týmito dvomi skupinkami ukazovať zaujímavé rozdiely.

Nie je to v tom, že by Židia odmietali Krista a pohanovia Ho prijímali, ako by to niektoré texty Písma naznačovali². Ani medzi pohanmi neuverili všetci. Takže tak, ako časť Židov Krista prijala a časť odmietla, aj u pohanov časť z nich zvesť evanjelia prijala a časť zase nie. Je tu ale iný, zaujímavejší rozdiel!

Porovnajme si napríklad Pavlov list Korinťanom s listom, povedzme, Hebrejom. Zatiaľ čo List Hebrejom rieši zaujímavé teologické otázky Kristovho vykúpenia, Pavol v liste Korinťanom rieši otázky, ktoré nás až pohoršujú: „A ja som vám, bratia, nemohol hovoriť ako duchovným, ale ako telesným, ako nedospelým v Kristovi. ² Mlieko som vám dával piť namiesto pevného pokrmu, lebo by ste ho neboli zniesli. Ale ani teraz ešte neznesiete, ³ lebo ste ešte stále telesní. Ved' keď je medzi vami žiarlivosť a svár, to nie ste telesní a nežijete len po ľudsky?“ (1 Kor 3,1-3 SSV); „Ba počuť aj o smilstve medzi vami, a o takom smilstve, o akom ani medzi pohanmi nepočuť, aby mal niekto manželku svojho otca. ² A vy sa ešte vystatujete namiesto toho, aby ste radšej žiaľili a vylúčili spomedzi seba toho, čo sa dopustil takého činu!“ (1 Kor 5,1-2 SSV); „Ale teraz som vám napísal, aby ste sa nestýkali s tým, kto sa volá bratom, a je smilník, chamtivec, modloslužobník, utráhač, opilec alebo lupič; s takým ani nejedzte“ (1 Kor 5,11 SSV). Zdá sa, ako keby kresťania v Korinte, ktorí na jednej strane úprimne a skutočne uverili v Krista a prijali Ducha, mali akýsi problém, ktorý ich spolubratia zo židovstva nemali, aspoň nie tak vypuklo a v takej miere. Čim to bolo?

Odpoveď nám dáva Pavlova veta: „Tak bol zákon našim vychovávateľom pre Krista, aby sme boli ospravedlnení z viery. ²⁵ Ale keď prišla viera, už nepodliehame vychovávateľovi“ (Gal 3,24-25 SSV). Pavol ani náhodou nezavrhne Zákon. Správne tvrdí a dôvodí, že Zákon sám na spásu a zbožštenie sa človeka v Bohu nestačí. Ale súčasne hovorí: „Vieme, že zákon je dobrý, ak ho niekto správne používa, ⁹ pričom vie, že zákon nie je daný pre spravodlivého, ale pre nespravodlivých a nepoddajných, pre bezbožných a hriešnikov, pre zvrhlých a svetákov, pre otcovrahov a matkovrahov, pre vrahov vôbec, ¹⁰ pre smilníkov, súložníkov mužov, únoscov, luhárov, krivoprišažníkov a pre čokoľvek iné, čo sa prieči zdravému učeniu, ¹¹ podľa evanjelia o sláve blahoslaveného Boha, ktoré mi bolo zverené“ (1 Tim 1,8-11 SSV). A presne toto je jadro onej odlišnosti!

ŽIDIA od malička boli vychovávaní v Zákone. Usilovali sa žiť podľa Desatora a podľa Božích príkazov. Ich ideálom bol „človek spravodlivý“ – a samo Písmo s úctou spomína tých, ktorí spravodliví čo do Zákona boli³. Podobne, ako keď učiteľ vojde do triedy plnej kričiacich a revúcich deciek a musí najprv zjednať poriadok a až potom môže začať učiť taje matematiky, či dejepisu; aj tu: Najprv musí byť človek akoby „skrotený“ Zákom, najprv sa musí naučiť byť *človekom spravodlivým* – a až potom sa môže začať učiť byť *Božím synom*. Ako hovorí Pavol: „Zákon neospravedľuje nikoho pred Bohom, lebo spravodlivý bude žiť z viery“ (Gal 3,11 SSV). Zákon sám nepri- náša ospravedlivenie, čiže svätosť a zbožštenie sa v Bohu. To je možné iba vierou, metanoiou, prijatím Ducha Svätého a úplným zjednotením sa s Kristom⁴. Na druhej strane – *spravodlivý* bude žiť z viery! Najprv teda musí byť spravodlivým – až potom mu môže viera priniesť ovocie spasenia sa a Život v Kristovi! Nakoniec, sám Ježiš tu vyjadruje v obsažnej a lakonickej výpovedi: „Nemyslíte si, že som prišiel zrušiť Zákon alebo Prorokov; neprišiel som ich zrušiť, ale naplniť.“ ¹⁸ Veru, hovorím vám: Kým sa nepominie nebo a zem, nepominie sa ani jediné písmeno, ani jediná čiarka zo Zákona, kým sa všetko nesplní“ (Mt 5,17-18 SSV) – či už ako na Kristovi naplnené proroctvo prorokov, ale rovnako aj ako na nás naplnený ideál spravodlivého človeka podľa požiadaviek Zákona, ktorý môže potom túto svoju „spravodlivosť zo zákona“ preliať do „spravodlivosti z viery“ a tak završiť a naplniť zmysel Zákona ako vychovávateľa pre Krista, pre Božie synovstvo.

A presne toto bol problém POHANOV. Oni touto etapou Zákona neprešli. Hneď počuli evanjelium. Uverili Kristovi – a to nepochybne veľmi úprimne! Ale úplne im chýbali základy. Podobali sa ľuďom, ktorí sa hrnú pretekať na Veľkú cenu, pričom ale ich ešte nikto nenaučil šoférovať auto! Presne toto vidíme v cirkvi v Korinte. Na jednej strane úprimne veriaci ľudia, na druhej strane konajúci veci, ktoré nám vyražajú dych, neschopní ani len onej *spravodlivosti* zo Zákona, nieta *svätosti* a dokonalosti z viery.

Preto Cirkev veľmi rýchlo zaviedla *katechumenát*. Katechumenát nie je nič iné, než oná *etapa Zákona*, ktorou Židia už prešli, ale pohanom úplne chýbala. Jeho zmyslom bolo napomôcť pohanom osvojiť si štandardy a spôsob života *spravodlivých ľudí* – aby potom, keď budú v jeho závere pokrstení, mohli v etape *mystagógie* byť vvedení do mystérií a tajomstiev Krista a Cirkvi a nastúpiť tak cestu znovuzrodenia v Kristovi skrze Ducha. Presne tak, ako ich predchodcovia Židia, pre ktorých samo židovstvo bolo dlhým a dôkladným katechumenátom, v ktorom dozrievali pre Krista.

V tradičnej schéme duchovného života katechumenát zodpovedá prvej, prípravnej etape, ktorou je *cesta očisťovania*. Po nej potom nasleduje ono dôležité *druhé obrátenie* a až ním sa potom začína kresťanstvo, čiže *cesta osvietenia* a nakoniec *cesta zjednotenia*.

¹ porov. napr.: „Dozvedeli sa o tom všetci Židia aj Gréci, čo bývali v Efeze.“ (Sk 19,17 SSV)

² porov.: „Tu Pavol a Barnabáš povedali smelo: „Predovšetkým vám sa malo hlásať Božie slovo, ale preto, že ho odmietate a sami sa pokladáte za nehodných večného života, obraciam sa k pohanom. ...“ ⁴⁸ Keď to počuli pohanovia, radovali sa a oslavovali Pánovo slovo a uverili všetci, čo boli vopred určení pre večný život.“ (Sk 13,46-48 SSV)

³ Jozef (Mt 1,19); Ján Krstiteľ (Mk 6,20); Simeon (Lk 2,25); Jozef z Arimatey (Lk 23,50); dokonca stotník Kornélius (Sk 10,22) a pod.

⁴ „Ostaňte vo mne a ja vo vás. Ako ratolesť nemôže prinášať ovocie sama od seba, ak neostane na viniči, tak ani vy, ak neostanete vo mne.“ (Jn 15,4 SSV)

Dnes Cirkev na katechumenát pozerá podobne: „*Katechumenát alebo formácia katechumenov má za cieľ umožniť im, aby ako odpoveď na Božiu iniciatívu a v spojení s určitým cirkevným spoločenstvom priviedli k zrelosti svojej obrátenie a svoju vieru. Ide o formáciu celého kresťanského života, ktorou „sa učenici spájajú s Kristom, svojím Učiteľom. Preto treba katechumenov náležite zasväcovať do tajomstva spásy a do mravného života podľa evanjelia a posvätnými obradmi, ktoré sa majú sláviť postupne, treba ich uvádzať do života viery, liturgie a lásky Božieho ľudu“* (KKC 1248). A čo je ešte dôležitejšie: „*Krst detí už svojou povahou vyžaduje katechumenát po krste. Nejde len o potrebné poučenie po krste, ale aj o nevyhnutné rozvíjanie krstnej milosti počas rastu osoby“* (KKC 1231).

A tu je jedna z príčin problémov, s ktorými sa v dnešnom kresťanstve boríme podobne ako pohanokresťania v Korinte! Podobne ako oni, aj my sme boli privedení ku krstu, k Eucharistii a k birmovaniu – ale kto z nás prešiel oným „pokrstovým katechumenátom“? Poznáte vôbec farnosť, v ktorej by niečo podobné bolo prítomné?

Jeho zvyšky iste prítomné sú v podobe prípravy na birmovku. Lenže – je príprava na birmovku naozaj opravdivým katechumenátom? Smernice o príprave na birmovku hovoria: „*Príprava na birmovanie má viesť kresťana k intímnejšiemu zjednoteniu s Kristom, k živšej dôvernosti s Duchom Svätým, s jeho činnosťou a s jeho darmi a vnuknutiami, aby mohol lepšie vziať na seba apoštolské povinnosti kresťanského života. Preto sa má birmovná katechéza usilovať o prebudenie vedomia príslušnosti ku Kristovej Cirkvi, a to tak k všeobecnej Cirkvi, ako aj k farskému spoločenstvu, ktoré má osobitnú zodpovednosť za prípravu birmovancov“* (KKC 1309).

Po prvé teda, príprava na birmovku *nie je katechumenátom*. Je *prehĺbením* a *završením* už jestvujúcej viery. V žiadnom prípade ale nie je *kladným základom* v podobe života podľa morálneho zákona, v podobe *nej spravodlivosti* z Písma! Príprava na birmovku tak môže (a má byť) veľkým *završením* pokrstového katechumenátu – ale nie je ním samotným.

A po druhé – v koľkých farnostiach príprava na birmovku skutočne sleduje tie ciele, o ktorých Katechizmus hovorí? A ak ich sleduje – je úspešná? Zväčša nie. Nielen na Slovensku s horkým humorom hovoríme o birmovke ako o „*sviatosti rozlúčenia sa s Katolíckou cirkvou*“. Prečo? Pretože znova: *chýba jej základ, ktorým je katechumenát! Snažíme sa učiť matematiku v triede, v ktorej decká ešte nikto neusadil a nenaučil základným pravidlám! Ženieme na Veľkú cenu F1 ľudí, ktorí sa ešte nenaučili, čo je to volant, spojka a plyn a nevedia ich ani používať. Snažíme sa u birmovancov prehlbovať niečo, čo tam ale vôbec nie je. Pozývame ich k druhému obráteniu a na cestu osvietenia bez toho, aby boli prešli prvým obrátením a cestou očisťovania v procese katechumenátu! Odtiaľ potom aj istá schizofrénia v birmovnej príprave:*

Niektorí kňazi si uvedomujú, že na príprave majú v podstate neveriace a nekresťanské deti, ktoré si to prišli „*odkrútiť*“ – a preto znížia úroveň prípravy na rovinu vlastnú katechumenátu, ba ešte nižšiu – a preberajú tie najzákladnejšie pravdy viery a Desatoro. Lenže pár stretnutí birmovancov a „*pečiatky*“ v kostole nie sú katechumenátom, ani čo do trvania, ani čo do intenzity. A bez toho, aby boli mladí ľudia formovaní životom spoločenstva farnosti (ktoré zväčša aj tak nejestvuje, sú len ľudia navštevujúci bohoslužby, ale žiadne skutočné farské spoločenstvo učeníkov a nasledovníkov Krista) to nakoniec vyjde úplne naprázdno.

A tí druhí sa zase snažia robiť birmovnú prípravu ako birmovnú prípravu, v celej jej náročnosti a podľa smerníc Cirkvi – a tiež rovnako márne a naprázdno. Tak ako prváčik na ZŠ nie je ani pri najlepšej vôli schopný pochopiť prednášky na vysokej škole, ani

títo neveriaci mladí ľudia – dokonca aj keby chceli – nie sú schopní a pripravení prijať onen „*pevný pokrm*“ Evanjelia, pretože im chýba základ v podobe katechumenátu, ktorým nikdy neprešli...

Musíme preto urobiť to, čo naznačil už Pavol v liste Korint'anom. Musíme sa vrátiť na samý začiatok, ku katechumenátu a k ceste očisťovania:

V prípade detí si musíme uvedomiť, že Prvé sväté prijímanie je presne toto: začiatok pokrstového katechumenátu. Dnes ľudia Prvé sväté prijímanie chápu skôr opačne, ako *koniec* niečoho, než *začiatok*: Tak fajn, prípravu si absolvoval, na prijímaní si bol – teraz už len o pár rokov birmovka a budeš mať všetko na poriadku... Musíme teda aj ako farnosť ponúknuť deťom skutočnú možnosť začať rásť vo viere v spoločenstve Cirkvi, v konkrétnom spoločenstve farnosti, aby tak mohli dozrieť k *druhému obráteniu* a potom, keď ho v sebe upevnia prípravou na birmovku, ho aj prijatím Ducha Svätého završili.

A my ostatní? Výzva Katechizmus „*Krst detí už svojou povahou vyžaduje katechumenát po krste*“ stále platí. Aj keď sme už na birmovke boli. Ak chceme Dar Ducha, ktorý sme v nej dostali, aj skutočne prijať a využiť – potom sa asi musíme najprv vrátiť naspäť až k samým základom. Kým budeme zrelí na mystériá kresťanstva, ktoré nás vedú k svätosti a k zbožšteniu sa prostredníctvom viery a sviatostí, musíme sa najprv na ne pripraviť. Prejsť vôbec oným prvým, *asketickým* obrátením. Stať sa *ľuďmi spravodlivými*. A potom, pripravení Zákomom pre Krista, prejsť bránou *druhého obrátenia* k jednote s Kristom.

Váš Inky